

**STUDIUL COMPARATIV
AL SINONIMELOR
FRAZEOLOGICE
ADVERBIALE**

Lector univ. **Ana BIRTALAN**

Universitatea „Spiru Haret”, București

Dr. hab. **Gheorghe COLȚUN**

Universitatea de Stat din Moldova

**COMPARATIVE ANALYSIS OF ADVERBIAL
PHRASEOLOGICAL SYNONYMS**

Summary. This article deals with an in-depth contrastive analysis of phraseological adverbials in Romanian and English, following the lexical, semantic and pragmatic levels and describing accordingly the most frequently used phraseological adverbials. We will focus on the first five most frequently used Romanian phraseological adverbials, we will determine their English counterparts and make the three fold contrastive survey: lexical, semantic and pragmatic. Our aim is to outline the resemblances but especially the differences between the two languages. Contexts will be provided to illustrate the pragmatic force some phraseologisms have at the discourse level.

Keywords: adverbial phraseological synonym, contrastive analysis, meanings, pragmatic meaning, structural model, thematic classification.

Rezumat. Articolul prezintă o analiză detaliată a frazeologismelor adverbiale din limbile română și engleză, descriind la nivel lexical, semantic și pragmatic frazeologismele adverbiale mai frecvent folosite. Vom urmări cele mai uzitate 5 frazeologisme adverbiale din limba română, le vom determina echivalenții în limba engleză și le vom analiza contrastiv la cele trei niveluri ale limbii. Scopul nostru este acela de a sublinia asemănările, dar, mai ales, deosebirile dintre cele două limbi. De asemenea, vom integra frazeologismele în contexte literare pentru a ilustra forța lor pragmatică la nivel de discurs.

Cuvinte-cheie: sinonim frazeologic adverbial, analiză contrastivă, sens, sens pragmatic, model structural, clasificare tematică.

Acest articol își propune o analiză contrastiv-tipologică a sinonimelor frazeologice din limbile română și engleză.

Metoda contrastiv-comparativă de cercetare a unor limbi reprezintă un fel de „via regia” a lingvisticii moderne, pornindu-se de la premisa că pentru a ajunge la generalizări teoretice, limbile existente trebuie comparate între ele.

Atât adverbele, cât și frazeologismele adverbiale fuseseră doar parțial studiate [6, p. 59-65], [13, p. 81-160], [14, p. 35-38]. În România adverbele limbii engleze au fost clasificate de A. Bădescu [5, p. 469-501], I. Crăiniceanu [8, p. 135-159] etc. În aceste două lucrări însă nu au fost studiate frazeologismele adverbiale. De altfel, frazeologismele din limba engleză nu au fost cercetate în plan contrastiv-comparativ cu cele din limba română, în afara unor abordări generale de către C. Avădanei [2, p. 89-118].

În ceea ce privește analiza sinonimelor frazeologice din aceste limbi, nu există, în general, niciun studiu. Cercetarea contrastiv-tipologică a sinonimelor frazeologice adverbiale din română și engleză reprezintă o primă investigare a acestei probleme. În continuare, se propune clasificarea tematică a sinonimelor frazeologice adverbiale românești și englezești. În același timp, se va face și o tipologizare structurală în funcție de elementele componente ale frazeologismelor în cadrul fiecărui grup tematic. De asemenea, vor fi evidențiate trăsăturile semantice și valorile pragmatice, pe care le imprimă la nivel de discurs, fapt ilustrat în contexte.

Ținând cont de circumstanțele în care se realizează diverse acțiuni, sinonimele frazeologice adverbiale din limba română au fost clasificate în 43 de grupuri tematice, dintre care vom analiza 5 serii mai frecvent folosite. S-a urmărit replica limbii engleze, marcând asemănările și deosebirile din punctul de vedere al componentelor lexicali.

1. Acțiuni efectuate anevoie: 1) *cu mare căznă*, 2) *cu chiu cu vai*; 1) *with great trouble*, 2) *by dint of great efforts*.

În conformitate cu structura componentelor lexicali, perechea sinonimică are componente lexicali diferiți: 1. „prepoziție + adjectiv + substantiv” și 2. „prepoziție + interjecție + prepoziție + interjecție”.

În limba engleză putem observa că primul sinonim frazeologic are aceiași componente lexicali, „prepoziție + adjectiv + substantiv”. Structura celui de-al doilea frazeologism este diferită, constând în „prepoziție + substantiv + prepoziție + adjectiv + substantiv”. Din punct de vedere semantic, denotațiile sunt folosite în ambele limbi, îmbinarea unor cuvinte, ce exprimă clar ideea de „greu”, este cea care dă forță frazeologismelor, măbind efectul pragmatic și convingând receptorul. Lucru rar întâlnit, cel de-al doilea frazeologism românesc este format din două interjecții onomatopice, emise, probabil, de referent în timpul unei acțiuni anevoioase, istovitoare. Inserat în discurs,

transmite într-un mod unic și extrem de grăitor mesajul, invocând efectul sonor și deci folosind metonimia ca procedeu stilistic, dar și ca marcator discursiv de nuanțare a forței ilocuționare, precum în exemplul: „Când începu să se mai liniștească, băgă de seamă că lumânarea arse de jumătate. *Cu chiu cu vai*, cercă să se ridice s-o sufle, dar simți o durere adâncă în toate încheieturile.” [1, p. 29]. Limba engleză, mai săracă din punct de vedere stilistic, nu oferă un echivalent pe măsură, folosind explicația ajutată de epitete de accentuare. „Ruth was exhausted and only by dint of great efforts did not lose her temper” [12, p. 122].

2. Acțiuni efectuate minuțios, cu de-amănuntul: 1) *de-a fir-a-păr* (sau *din fir în păr*), 2) *din cap până în picioare*, 3) *din creștet până în talpă* (sau *din creștet până în tălpi*), 4) *din fir în ață*; 1) *in high detail*, 2) *from head to foot*, 3) *from head to toe*, 4) *the long and the short of it*.

În limba română seria sinonimică frazeologică adverbială este alcătuită din frazeologisme, care au componenți lexicali asemănători: (2, 3, 4) „prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv”. Diferă doar structura primului frazeologism (1) „prepoziție + prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv”. Din punct de vedere semantic, două dintre frazeologisme urmăresc aceeași raportare la referent și se aseamănă structural: „prepoziție + substantiv + prepoziție + substantiv” (*from head to toe*, *from head to foot*). Celelalte două frazeologisme au structuri diferite: „prepoziție + adjectiv + substantiv” (*in high detail*), respectiv „articol hotărât + adjectiv substantivizat + articol hotărât + adjectiv substantival + prepoziție + pronume neutru” (*the long and the short of it*). Noțiunea de complexitate, de minuțiozitate a realizării unei acțiuni își găsește o exprimare lingvistică pornind de la concret în ambele limbi, dezvoltând în mintea receptorului o imagine palpabilă, capabilă să facă trecerea spre abstract, dar păstrându-și atributele inițiale (de exemplu, *distanța mare de la creștet/head la talpă/toe*). „Căpitanul de port, ras proaspăt, îmbrăcat în alb *din cap până în picioare*, șterse ușor cu batista praful de pe scaun.” [4, p. 326]; „A car drove up in front of the bear flag. Doc went to the window and looked out. No one he knew but he saw Mack go into a Gorcery. He was surprised to see him there, all dressed up, *from head to toe*.” [15, p. 37].

3. Bunăvoința cu care se realizează o acțiune: 1) *cu amândouă mâinile*, 2) *cu brațele deschise*, 3) *din toată inima*; 1) *with both hands*, 2) *whole heartedly*, 3) *with open arms*.

Două din frazeologismele adverbiale românești, ce intră în seria sinonimică respectivă, au componenți lexicali asemănători: „prepoziție + numeral + substantiv” (1 și 3), iar frazeologismul al doilea are componenți lexicali diferiți: „prepoziție + substantiv + participiu adjectivizat”. În limba engleză, întreaga serie sinonimică frazeologică păstrează gradul de referențialitate, cu excepția ultimului frazeologism, ce metaforizează alt referent (*mâna* și nu *inima*). Structural, la fel, două dintre frazeologismele acestei serii sinonimice au o componență asemănătoare: „prepoziție+numeral+substantiv” (*with both arms*), „prepoziție + adjectiv + substantiv” (*with open arms*). Cel de-al treilea frazeologism are o componență diferită: „adjectiv + adverb” (*whole heartedly*). Asemănările se pot extinde și la nivel semantic și pragmatic. Discursul în care locutorul preferă să le folosească în locul sinonimelor lexicale capătă culoare și expresivitate cu ajutorul metonimiei (se prezintă efectul fizic generat de resortul bunăvoinței: *cu brațele deschise/with open arms*), dar și forță persuasivă, fixând ideea în mintea receptorului (efectul perlocuționar). „Mai bine haidem la culcare că ne așteaptă omul împăratului cu masa întinsă, făcliile aprinse și *cu brațele deschise*.” [10, p. 181-182].

4. Circumstanțe ce țin de cantități inexistente: 1) *cât păr de broască*, 2) *câți iepuri în (la) biserică*, 3) *câți peri în palmă* (sau *în podul palmei*); 1) *not a bit*, 2) *not a jot*, 3) *not a straw*.

Toate frazeologismele, ce constituie această serie sinonimică adverbială, au componenți lexicali asemănători: „adverb + substantiv + prepoziție + substantiv”. Excepție face varianta sinonimică a ultimului frazeologism adverbial, care e alcătuit din: „prepoziție + substantiv (în acuzativ) + substantiv (în genitiv)”. În limba engleză cele trei frazeologisme sunt absolut identice structural, „negație + articol nehotărât + substantiv”, folosind de fiecare dată negația și un substantiv ce denotă obiecte mici, neînsemnate (*fir de pai*, *punct*, *bucățică*). Există o diferență de intensitate semantică cu nuanțe stilistice diferite, în sensul că în limba română, mai bogată din acest punct de vedere, se creează noțiunea de *nimic*, *gol*, *nicio cantitate* prin alăturarea unor nonsensuri semantice, cu referențialitate zero: nu există iepuri în biserică, broasca nu are păr, în palmă nu crește păr. Astfel, se naște o implicatură cu o mare forță perlocuționară (existând evident un context socio-cultural comun) pentru a deduce sensul frazeologismelor românești, având un efect persuasiv și

expresiv la nivel de discurs. În limba engleză însă, denotația + negația sunt suficiente în redarea sensului de „*nimic, cantitate zero*”: „Pierduse orice nădejde și se gândea că acum avea bani în buzunar *cât păr de broască*, dar nu dispera.” [1, p. 163]; „They were half-way down their first cup of tea when they heard the sluther of pitboots, but they didn't give a damn, *not a straw*.” [11, p. 54]

5. Circumstanțe ce se referă la cantități mari de obiecte (sau ființe): 1) *ca frunza de brădet*, 2) *ca nisipul de pe vad*, 3) *ca puii de potârniche*, 4) *ca stelele cerului*, 5) *cât frunza codrului*, 6) *cât (sau ca) nisipul mării*, 7) *cât păr în cap (sau în barbă)*, 8) *câtă frunză de (și) câtă iarbă (sau ca frunza și iarbă)*, 9) *câtă papură în baltă*, 10) *câtă spuză și pulbere*, 11) *câte în lună și în soare (sau în stele)*, 12) *fără număr și fără seamăn*; 1) *as thick as beans*, 2) *like sand on the sea shore*, 3) *as thick as hops*, 4) *like the stars in the sky*, 5) *their name is Legion*, 6) *as numeorus as the sands on the sea shore*, 7) *as numerous as hair on the head*, 8) *as thick as blackberries*, 9) *as thick as peas*, 10) *like mus and dust*, 11) *out of count and beyond belief*, 12) *as plentiful as blackberries*.

Din cele 13 frazeologisme ce alcătuiesc seria sinonimică adverbială de mai sus, trei au componenți lexicali asemănători: „adverb + substantiv + prepoziție + substantiv”: *ca frunza de brădet, ca nisipul de pe vad, ca puii de potârniche*; „adverb + substantiv (acuzativ) + substantiv (genitiv)”: *cât frunza codrului, cât nisipul mării*; „adverb + substantiv (acuzativ) + prepoziție + substantiv”: *cât păr în cap (sau în barbă), câtă papură în baltă*.

Trei frazeologisme au componenți lexicali asemănători: „adverb + substantiv + (conjunctiv) + adverb + substantiv”: *câtă frunză (și) câtă iarbă*; „adverb + substantiv + conjuncție + substantiv”: *câtă spuză și pulbere*; „adverb + prepoziție + substantiv + conjuncție + prepoziție + substantiv”: *câte în lună și în soare (sau în stele)*.

Celelalte frazeologisme au componenți lexicali diferiți: „adverb + substantiv (acuzativ) + substantiv (genitiv)”: *ca stelele cerului*; „prepoziție + substantiv + conjuncție + prepoziție + substantiv”: *fără număr și fără seamăn*; „substantiv + substantiv”: *prăpădenia pământului*.

În limba engleză, cele mai multe dintre frazeologismele cu acest sens se formează după schema „adverb + substantiv + prepoziție (articol hotărât/nehotărât + substantiv)” (*like the stars in the sky, like sand on the sea shore, like the trees in the woods, like mud and dust*) sau după modelul structural „adverb la grad comparativ de egalitate + adjectiv

+ adverb comparativ + substantiv” (*as plentiful as blackberries, as thick as hops, as thick as beans*). Există unele excepții, care au o componență propozițională: „adjectiv posesiv + substantiv + predicat + nume predicativ” (*their name is legion*); „locuțiune prepozițională + substantiv + conjuncție + prepoziție + substantiv” (*out of count and beyond belief*). La nivel semantic, ambele limbi sunt bogate în exprimarea cantităților enorme ce își găsesc ușor referenți în realitatea concretă (*cerul cu stele, codrul cu copacii/ frunzele, marea cu firele de nisip*), folosite metaforic sau metonimic în frazeologismele de mai sus. Atunci, când un vorbitor preferă unul dintre aceste frazeologisme adverbului simplu la superlativ absolut „foarte mult”, o face pentru a-și accentua ideea, a-i da forță ilocuționară și efect perlocuționar, pentru a-și îmbogăți stilistic discursul, pentru a atrage atenția adresantului. Să observăm următoarele exemple: „Au început a curge furnicile [.....] câte pulbere și spuză, *câtă frunză și iarbă*.” [10, p. 213]; „Lui Hrisant Hrisocelu îi fu lene să-și privească ceasornicul englezesc de la brâu pe care neapărat trebuia să i-l dăruiască lui Iusufache, care se va fâli cu el prin cafenelele de la Curtea Arsă, spuiind *câte în lună și în stele* despre stăpânul său.” [3, p. 18]; „Not Many people study in the library, and I soon knew by sight those who were frequently there, always engrossed in their reading, among books *as numeorus as the sands on the sea shore*.” [12, p. 162]; „You know you never make the most of your opportunities, even if *if their name is legion*.” [15, p. 79]. Astfel, putem să ne dăm seama atât de forța stilistică, cât și de puterea de convingere, pe care alegerea frazeologismului în locul unui simplu adverb o are în discurs. Pe de altă parte, deși sinonime, cele două frazeologisme și-ar pierde din sens și frumusețe, dacă s-ar substitui.

Așadar, dacă la nivelul componenților lexicali există diferențe de structură, la nivelul mijloacelor lingvistice și al referenților extralingvistici ai acestora se poate observa o armonie conceptuală, care surprinde, dat fiind faptul că nu ne putem baza pe o etimologie comună de cele mai multe ori. Este interesant de observat cum se folosesc de același cod lingvistic în dorința de a accentua mesajul prin frazeologisme. Astfel, mesajul este trimis de la emițător către un destinatar pe coordonatele impuse de același cod lingvistic.

În ambele limbi folosirea frazeologismelor adverbiale în locul adverbilor propriu-zise se datorează dorinței de accentuare, de scoatere în evidență sau de stilizare a mesajului, oferindu-i un grad înalt de expresivitate și forță atât ilocuționară, cât și implicativă.

Referințe bibliografice

1. Agârbiceanu I. Arhanghelii. București: Editura Biblioteca pentru toți, 1962. 261 p.
2. Avădanei A. Construcții idiomatice în limbile română și engleză. Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2000. 317 p.
3. Barbu E. Săptămâna nebunilor. București: Editura Biblioteca pentru toți, 1980. 243 p.
4. Bart J. Europolis. London: Pan Books LTD, 1978. 413 p.
5. Bădescu A. Gramatica limbii engleze, București: Editura Științifică, 1985. 729 p.
6. Colțun Gh. Frazeologismele adverbiale: semnificații și valori (I). În: Limba Română. Chișinău, 1996, nr. 2, p. 59-65.
7. Cotelinic F. Asupra caracterizării gramaticale a frazeologismelor adverbiale. În: Limba și literatura moldovenească, 1967, nr. 2, p. 40-47.
8. Crăiniceanu I. Elements of English Morphology. București: Editura Fundației România de Mâine, 2007. 200 p.
9. Creangă I. Povestea lui Harap Alb. București: Editura Albatros, 1983. 54 p.
10. Creangă I. Opere, vol. I. Chișinău: Literatura artistică, 1989. 376 p.
11. Dreisder Th. An American Tragedy. London: Cox and Wyman Ltd, 1968. 352 p.
12. Maugham S. The Moon and Sixpence. London: Penguin Books Ltd, 1987. 229 p.
13. Nica D. Teoria părților de vorbire/aplicații la adverb. Iași: Junimea, 1988, pp. 81-160.
14. V. Soloviov. Clasificarea frazeologismelor adverbiale. În: Anale științifice ale Institutului de limbă și literatură al Filialei Moldovenești a Academiei de Științe. Chișinău, vol. 9, 1959, pp. 35-38.
15. Steinbeck J. Sweet Thursday. London: Pan books Ltd, 1969. 205 p.

Petru Jireghea. *Biserica albă. Iași*, u/p maruflată pe carton, 740×530 mm, 1992.
Din colecțiile MNAM